

Ante Branko Periša

UMJETNIK U ZNOJU LICA ADAMOVA

Preko umjetničkog doživljaja, čovjek oduvijek želi vidljivo prikazati susret s glavnim Tvorcem svijeta. Svoju čovječnost najbolje iskazuje preko lijepih osjećaja. Ako želi ostati samo čovjek, nastavit će stvarati „od ničega” po uzoru na prirodnu stvaralačku moć. Da ne ostane samo čovjek, mora se izdignuti iznad svoje čovječnosti. Ako ne želi ostati samo čovjek nego se izdignuti iznad svoje čovječnosti, mora „iz ničega” stvarati „sliku i priliku svoju”. U susretu s Lijepim nema više bojazni da će ljudi postati „kao bogovi” i opet nesmotreno platiti previsoku cijenu plodova sa stabla spoznaje dobra i zla. Punina se čovjekove stvaralačke moći nalazi u mogućnosti umjetničkog izražaja da „iz ničega” stvori „sliku i priliku svoju” po uzoru na božansku stvaralačku moć glavnog Tvorca svijeta. Punina će čovjekove stvaralačke moći vidljivo prikazati osjećaje stvaranja „iz ničega”. Najljepši dio sebe, dah božanski, umjetnik će udahnuti u „sliku i priliku svoju”. Doživljaj Svetoga najljepše će prikazati preko lijepih osjećaja.

Povijest spasenja po vidljivim znakovima lijepoga

Na prvim je stranicama Biblije slikovito prikazan događaj ispod stabla spoznaje dobra i zla. Čovjek je stvoren „na sliku i priliku” glavnog Tvorca svijeta. Nakon drame gubitka vječnosti, počinje drama vremena istočno od Edenskog vrta. Nakon gledanja glavnog Tvorca svijeta „licem u lice”, počinje drama traženja božanske sjene. I dalje će ostati nada u povratak na stazu „koja vodi k stablu života” (Post 3,24). Ta će nada u povratak na stazu postati dio povijesti spasenja.

Teološki rječnik povijesti spasenja počinje od čovjekova okusa sa stabla spoznaje dobra i zla. Od toga trenutka počinje i čovjekova spoznaja lijepog. Nakon izгона iz Edenskog vrta, povijest spasenja i povijest lijepog zasadit će novo stablo života u „novom Edenu”. Ono što će teološki rječnik povijesti spasenja naučavati riječima, to će povijest lijepoga prikazivati vidljivo. Susret spoznaje dobrog i lijepog stvorit će „sliku i priliku” čovjekovu po uzoru na božansku stvaralačku moć.

Povijest spasenja postat će povijest čovjeka. Povijest čovjeka postat će povijest lijepog. Čovjek će upravo preko lijepog vidljivo prikazivati povijest spasenja. Susret sa Svetim vidljivo će prikazivati preko „slike i prilike svoje”. Umjetnička će djela tako postati vidljivi znakovi čovjekove želje i ostvarene mogućnosti da sudjeluje u božanskoj stvaralačkoj moći.

Povijest je čovjeka počela ispod stabla spoznaje dobra i zla. Da li će se izvršiti ispod stabla spoznaje lijepog?

Da li je prokletstvo i nad spoznajom lijepoga i ružnoga?

Kad je spoznao da je od zemlje stvoren, savjetovan da će „u znoju lica svoga” zarađivati „kruh svakidašnji”, čovjek je zaorao prvu brazdu. Iskustvo sa stvarnošću novog položaja dovodi ga na stazu između jednog završetka i ponovnog početka. S prijelazom na istočnu stranu Edenskog vrta počinje duga povijest povratka. S prvom zaoranom brazdom počinje povijest čovjeka u „novom Edenu”. Počinje povijest koja će uvijek biti pomiješana s gorkim iskustvom sadašnjosti. Gorka primjesa sadašnjosti produživat će se u nadolazeću budućnost. Nadolazeća stvarnost vraćat će čovjeka novom povratku na stazu „koja vodi k stablu života” (Post 3,24). Kratko iskustvo istine Edenskog vrta s onu stranu sadašnjosti, davat će mu snagu da obogati stvarnost vremena. Stvarnost vremena do novog povratka bez obzira koliko će još dugo „znoj lica njegov” natapati zaoranu brazdu.

Vidljivi znak da čovjek još nije ugasio nadu ponovnog povratka u vječnost vremena, bit će upravo „znoj lica njegov”. S čovjeka nisu skinute blagoslovne riječi glavnog Tvorca svijeta: „Plodite se i množite i napunite zemlju i sebi je podložite” (Post 1,28). Sve dok ne isteče i posljednja kap „znoja lica njegov” na „plod zemlje i rad ruku čovjekovih”, čovjek će se neprestano sjećati da ga upravo „kazna” najviše približuje skorom povratku pod sjenu stabla spoznaje dobra i zla.

Da li je plod stabla spoznaje dobra i zla iz Edenskog vrta bio sladak ili gorak? Izgleda nije bilo vremena zaokus. Čovjek je „vidio” da je „stablo dobro za jelo” (Post 3,6) i prije nego je okusio njegov plod. Gledati je bilo dozvoljeno. Pogledom nije prekršio zabranu: „Sa svakog stabla u vrtu slobodno jedi, ali sa stabla spoznaje dobra i zla da nisi jeo” (Post 2,16-17). Izgledalo je „za oči zamamljivo” (Post 3,6). Čovjeku su se „otvorile oči” tek nakon okusa. Okus spoznaje dobra i zla otvara i drugu mogućnost. Druga mogućnost ubrzo postaje stvarnost: „U znoju lica svoga kruh svoj ćeš jesti dokle se u zemlju ne vratiš: ta iz zemlje si uzet bio — prah si, u prah ćeš se i vratiti” (Post 3,19).

Istina je da stablo zabrane nije bilo stablo spoznaje lijepog i ružnog. Da kojim slučajem jest, pitanje je da li bi spoznaja lijepog i ružnog prouzrokovala prokletstvo zemlje, izgon iz Edenskog vrta i ukazala čovjeku njegovo porijeklo. Da je stablo zabrane bilo stablo spoznaje lijepog i ružnog, bi li uopće postojala mogućnost sadašnjeg redosljeda: iz zemlje, na zemlju, u zemlju? Pitanje ima

svoje opravdanje. Čovjeku nije lijepo uzrok da mora skidati prokletstvo sa zemlje (Post 3,17). Zato će spoznaja lijepog otirati „znoj lica” čovjekova. Spoznaja lijepog nije mu oduzeta iako mu je pomogla „vidjeti” da je „stablo dobro za jelo” (Post 3,6).

Glavni je Tvorac svijeta istjerao čovjeka iz Edenskog vrta da zaore prvu brazdu „u znoju lica svoga”: „Istjera dakle čovjeka i nastani ga istočno od vrta edenskog, pa postavi kerubine i plameni mač koji se svjetlucao da stražare nad stazom koja vodi k stablu života” (Post 3,24).

Prva je zaorana brazda označila početak povijesti čovjeka „istočno od Edenskog vrta”. Ostade samo mogućnost ponovnog povratka pod sjenu stabla spoznaje dobra i zla. Mogućnost postoji jer je glavni Tvorac svijeta stvorio čovjeka na „svoju sliku i priliku” (Post 1,26-27) i nije mu oduzeo dah života. Neće dozvoliti da sedmi dan osvane bez čovjeka. Prije nego osvane sedmi dan, čovjek se mora vratiti na stazu „koja vodi k stablu života”.

Po lijepomu do dobroga u čudesnim tokovima stvaranja

Novi položaj i nova spoznaja vlastite sudbine oblikovat će lice čovjeka i prostor „novog Edena”. Prva će zaorana brazda donijeti prve kapi „znoja lica njegova”. Da bi proživio svoj određeni vijek i ne vratio se u zemlju prije nego mu je određeno, shvatit će da mu je živjeti od plodova koji će nicati u zaoranoj brazdi. Bez obzira na gorko iskustvo da „plod zemlje i rad ruku čovječjih” mora natapati „znojem lica svoga”, spoznat će da se upravo oranjem brazde najviše približuje glavnom Tvorcu svijeta.

Da bi donekle uljepšao teško oranje brazde očekujući „plod zemlje”, sastavni dio čovjekove sudbine ostat će spoznaja lijepog koju posjeduje kao iskustveni doživljaj Edenskog vrta. Spoznaja lijepog samo će mu pomoći da „istočno od Edenskog vrta” traži i nalazi spas u ponovnom uspostavljanju izgubljene ravnoteže između glavnog Tvorca svijeta i sebe kao „slike i prilike njegove”. Ako je spoznaja lijepog, koja mu nije bila zabranjena, otkrila spoznaju dobrog, ista bi spoznaja mogla sada pomoći da se opet ne prevari u izboru.

Udaljen od staze „koja vodi k stablu života”, preostalo je čovjeku jedino da „u znoju lica svoga” izvan edenskog vrta zasadi novo stablo života. Izgubio je mogućnost gledanja glavnog Tvorca svijeta, „licem u lice”. Od sada će ga promatrati neizravno, preko sjene božanske osobnosti. Svjestan svoje tragične sudbine u kojoj proživljava dramu izgubljene vječnosti, tražit će način da stvara po uzoru na božansku stvaralačku moć. Glavni mu Tvorac svijeta nije oduzeo stvaralačku moć. Jedino će morati „u znoju lica svoga” zarađivati „kruh svakidašnji”. Svaki novi korak zaorane brazde otkrit će mu mogućnost stvaranja po uzoru na božansku stvaralačku moć „iz ničega”. Čovjek posjeduje „nešto”. I to nije malo. Stvara „od ničega” da bi preživio. Da bi preživio jedan svoj vijek. Stvaranje „od ničega ne otire „znoj lica njegova”. Hoće da njegovo stvaranje postane sastavni dio

božanske stvaralačke moći „iz ničega”. Preko stvaranja „iz ničega” stvorit će „sliku i priliku svoju”. Stvaranjem „slike i prilike svoje”, čovjek će tek otirati „znoj s lica svoga” jer se tako uključuje u čudesne tokove stvaranja po uzoru na božansku stvaralačku moć glavnog Tvorca svijeta.

Da posjeduje božansku stvaralačku moć, otkrit će čovjek kad shvati da je „slika i prilika” Božja. Život „u spilji” jest bijeg od stvarnosti: „Čuo sam tvoj korak u vrtu, pobjah se jer sam go, pa se sakrih” (Post 3,10). Čovjek „spilje” spušta sebe na nivo nižih stvorenja koja nisu pozvana od glavnog Tvorca svijeta da sudjeluju u procesu stvaranja kao čovjek. Napuštanjem „spilje” čovjek nije samo napustio pasivno mjesto tame i skrivanja. Izlaskom „iz spilje” povratio se na svjetlo novog dana gdje počinje proces povratka „na stazu koja vodi k stablu života”. Iskustvo prve zaorane brazde bit će trostruko: iz zemlje si uzet bio, zemlja si, u zemlju ćeš se vratiti. Prije nego se ispuni taj prirodni krug, čovjek mora otkriti četvrtu dimenziju svog opstanka na zemlji: nit koja ga veže s glavnim Tvorcem svijeta. Otkrivanjem četvrte dimenzije poništava sve tri dosadašnje i ostvaruje se u punini svoje osobnosti.

Prva zaorana brazda jest znak da se čovjek uključio u čudesne tokove stvaranja. Čudesni tokovi stvaranja otkrivat će pomalo svoju tajnu. Otkrivanjem tajni stvaranja, čovjek će spoznati svoju moć i svoju ograničenost. Spoznat će svoju moć u otkrivanju tajni čudesnih tokova stvaranja. Također i svoju ograničenost jer će upravo čudesni tokovi stvaranja nadilaziti njegove mogućnosti. U procesu otkrivanja tajni stvaranja otkrit će čovjek četvrtu dimenziju svoje osobnosti: Bog ga je „iz ničega” stvorio „na sliku i priliku svoju”. Kao „slika i prilika” Božja, čovjek posjeduje mogućnost stvaranja „iz ničega”. Služeći se stvaranjem „od ničega”, otkrit će da mu glavni Tvorac svijeta nije oduzeo moć da „iz ničega” stvori „sliku i priliku svoju” i tako se uključi u božansku stvaralačku moć.

Novo stablo života zalivano znojem lica čovjekova

Kad je spoznao da je „slika i prilika” Božja, čovjek počinje stvarati novo stablo života. Stablo života „novog Edena” stvorit će „iz ničega”. Ono će postati „slika i prilika” čovjekova. U „sliku i priliku svoju” utkat će sve ono što posjeduje u sebi od božanske stvaralačke moći. Tako počinje pravo čovjekovo stvaranje. Čovjek se počinje „igrati božanstva”. Zasadit će stablo u sredini „novog Edena” i zalijevat će ga „znojem lica svoga”.

Zasađeno stablo života postaje središte od kojega će polaziti svako čovjekovo stvaralačko djelovanje. Ujedno čovjek postaje središte svoga stvaranja „iz ničega” kad je zasadio svoje stablo života. Preko stabla života uspostaviti će najintimniju vezu s glavnim Tvorcem svijeta. Kad je „u znoju lica svoga” zasadio u zaoranu brazdu novo stablo života kao „plod zemlje i rad ruku čovječjih” stvaranjem „iz ničega”, čovjek sebe uzdiže na nivo koji mu je glavni Tvorac svijeta odredio od postanka svijeta. Kako ne može „vidjeti Boga” a ostati na životu, čovjek hoće vid-

ljivo prikazati ovo iskustvo ispod sjene stabla života u Edenskom vrtu. Ako je prvo stablo života bilo stablo spoznaje dobra i zla, sigurno će novo stablo biti stablo spoznaje lijepog. Tada bi razgovor mogao teći ovako: *Stvori čovjek „iz ničega” stablo života. Na svoju sliku stvori ga. I vidje čovjek što je učinio i bijaše veoma lijepo. I reče čovjek: Sa svakog stabla u vrtu ne trebam jesti, ali sa stabla spoznaje lijepog moram jesti. U onaj dan u koji s njega ne budem jeo, zacijelo ću umrijeti.*

Kad je „iz ničega” stvorio „sliku i priliku svoju”, čovjek se prvi put u „novom Edenu” susreće sa sakralnošću božanske stvaralačke moći. Preko božanske stvaralačke moći koju posjeduje u sebi, dolazi do spoznaje: *Svet je samo glavni Tvorac svijeta u svojoj biti. A glavni je Tvorac svijeta zasadio klicu sakralnosti u „sliku i priliku svoju”.* Da bi iskazao zahvalnost za dar stvaranja, čovjek će također htjeti u „sliku i priliku svoju” zasaditi klicu sakralnosti. Ovaj će susret s Bogom prikazati vidljivo preko „slike i prilike svoje”. Upravo preko stvaranja „iz ničega” najviše dolazi do izražaja božanska stvaralačka moć u čovjeku.

Suprotno položaju zemlje

Božansku će stvaralačku moć čovjek doživjeti osjetno. Zmija, koja je povezana s dramom ispod stabla spoznaje dobra i zla, znak je potpune odsutnosti božanske sakralnosti iz živog bića. Zato se nalazi u vodoravnom položaju. Puzi po zemlji. Ne može se ispraviti. Živi jedino jer jede i pije. Čovjek je znak potpune prisutnosti božanske sakralnosti u živom biću. Zato jedino on može hodati suprotno od položaja zemlje. Može ispraviti kičmu. Ne živi jedino jer jede i pije. Kad su se te dvije suprotnosti susrele pod stablom spoznaje dobra i zla, čovjek je prvi put okusio gorčinu zemlje iz koje niče stablo života.

Umjesto da je postao „kao bogovi koji rasuđuju dobro i zlo” (Post 3,5), čovjek se spustio na nivo zmije. Ni tada mu Bog nije oduzeo moć da može ispraviti kičmu. Onog trenutka kad ne bude mogao više ispraviti kičmu, izgubit će iz sebe dah sakralnosti koji ga drži uspravno. Zato će preko ispravljene kičme, u suprotnom položaju od zemlje, čovjek shvatiti da je još u milosti Božjoj. Dok bude mogao ispraviti kičmu, još je na životu. Još posjeduje u sebi božansku stvaralačku moć. Onog dana kad ne bude mogao ispraviti kičmu, shvatit će da mu je glavni Tvorac svijeta oduzeo dah sakralnosti. Kad mu Bog oduzme dah sakralnosti, stiže ga određena kazna: „Iz zemlje si uzet bio — prah si, u prah ćeš se vratiti” (Post 3,19). Kad ne bude mogao ispraviti kičmu, znak je to potpune odsutnosti božanske sakralnosti iz čovjeka.

Da bi produžio prisutnost božanske sakralnosti u sebi, čovjek mora činiti divna djela preko kojih će sebe povezati s glavnim Tvorcem svijeta. Mora stvarati po uzoru na božansku stvaralačku moć. U stvaranju „iz ničega” poslužiti će se s onim što posjeduje. Stvaranje po uzoru na prirodnu stvaralačku moć „od ničega” poslužiti će mu da „iz ničega” stvori „sliku i priliku svoju”. Stvarati će suprotno od prirodne stvaralačke moći dok bude mogao ispraviti kičmu suprotno od položaja zemlje.

Čovjekova „slika i prilika” po uzoru na glavnog Tvorca svijeta, suprotno od prirodne stvaralačke moći, jest sve ono što lijepim umjetnostima zovemo. Upravo preko lijepih osjećaja čovjek „iz ničega” stvara „sliku i priliku svoju” po uzoru na božansku stvaralačku moć. Sada, u „novom Edenu”, stvaranje lijepog bit će vrhunac čovjekove stvaralačke moći. U svoje djelo udahnut će svoj dah života. Vidljivo će prikazati prisutnost božanske sakralnosti u sebi. U svakom će djelu vidljivo prikazati dah sakralnog. Što stvaralačka djelatnost bude izraženija, to će biti vidljivije prikazano iskustvo sakralnog.

Jesti sa stabla spoznaje lijepoga i dizati prokletstvo sa zemlje

Preko lijepih osjećaja čovjek će zasaditi stablo života nasred „novog Edena”. Ako bude jeo sa stabla spoznaje lijepog, neće umrijeti. Naprotiv, živjet će. Iz ovoga proističe čovjekova čežnja za stvaranjem „iz ničega”. Stvaranje „iz ničega” jest predokus vječnosti. Prije nego mu glavni Tvorac svijeta oduzme dah života, mora stvoriti „sliku i priliku svoju” koja će ostati. Stvaranjem „slike i prilike svoje” zasadit će stablo života. Stablo spoznaje lijepog uzdići će ga na nivo „bogova koji rasuđuju” lijepo od ružnog. Postajući kao „bogovi koji rasuđuju” lijepo od ružnog, čovjek neće umrijeti. Umrijet će samo zato jer nije rasudio u čemu se sastoji spoznaja dobra i zla. Plod stabla spoznaje lijepog otirat će „znoj lica njegova” sve do onog trenutka „dokle se u zemlju ne vrati” (Post 2,19) i ne položi kičmu svoju u vodoravni položaj. Novo stablo u „novom Edenu” neće ga vratiti u stanje potpune odsutnosti božanske sakralnosti.

Biblijski izvještaj slikovito prikazuje početak povijesti čovjeka. Od stabla spoznaje dobra i zla počinje povijest čovjeka. S početkom povijesti vremena počinje povijest spasenja. S početkom povijesti spasenja počinje spoznaja lijepog. Od spoznaje lijepog u „novom Edenu” počinje povijest lijepih umjetnosti. Spoznaja lijepog postat će pokretna sila koja će čovjeka poticati da vidljivo prikaže svoju povezanost s glavnim Tvorcem svijeta. Preko lijepih osjećaja sudjelovat će u božanskoj stvaralačkoj moći.

Ako je želja za spoznajom dobra i zla donijela poremećaj u čovjekovu životu, spoznaja lijepog vratit će izgubljenu ravnotežu. U tom se krije velika vrijednost lijepih umjetnosti. Jedino preko lijepih osjećaja, dok bude zarađivao „kruh svakidašnji” u „znoju lica svoga”, čovjek će sebe moći izdignuti iznad gorke svakidašnjosti.

Prvo čovjekovo djelovanje „istočno od Edenskog vrta” sastojat će se u tome da što prije digne prokletstvo sa zemlje. Počinje tako prvo ograđivanje svetog prostora. Tu gdje živi već je dio svetoga. U oblikovanju svetog prostora čovjek počinje od sebe. Što više svetog prostora na zemlji, to manje prokletog. Što manje prokletog prostora, to više sigurnosti. Što više sigurnosti, to manje straha. Osvajanjem potpune odsutnosti božanske sakralnosti počinje stvaranjem „novog Edena”. Povećavanjem potpune prisutnosti božanske sakralnosti, počinje prvo

ograđivanje svetog prostora. S prvim ograđivanjem svetog prostora čovjek počinje stvarati novo stablo života. Novo stablo života zasađeno nasred „novog Edena” bit će stablo spoznaje lijepog. Preko spoznaje lijepog počinje prvo zaustavljanje vremena. Sa zasadom stabla spoznaje lijepog počinje vječnost vremena. Zaustavljanjem vremena preko lijepog, čovjek se uključuje u čudesne tokove stvaranja.

Ograđivanjem svetog prostora čovjek počinje iskazivati svoju religioznost. Sva lijepa djela svetog prostora postat će vidljivi znakovi čovjekove odanosti glavnom Tvorcu svijeta. Zato će lijepe umjetnosti najviše doći do izražaja u svetom prostoru preko kojih će čovjek naljepše očitovati svoju religioznost. Ograđivanje svetog prostora i zaustavljanje vremena jest čovjekov pokušaj s kojim želi „vidjeti” Boga i ostati na životu. Ovog će puta to učiniti neizravno: preko spoznaje lijepog. Gledat će Boga preko „slike i prilike svoje”. Želja za gledanjem glavnog Tvorca svijeta „licem u lice” nagnat će čovjeka da, po zakonu lijepih osjećaja, stvara veličanstvena djela umjetnosti.

Iskustvo Edenskog vrta zapisano na prvim stranicama Biblije oblikovat će čovjekov osjećaj da svoju religioznost iskaže stvarajući sveti prostor. Teološki će rječnik tumačiti povijest spasenja počinjući od stabla spoznaje dobra i zla iz Edenskog vrta. Želja za povratkom na stazu „koja vodi k stablu života”, zasadić će novo stablo u „novom Edenu”. Stablo spoznaje lijepog bit će opisano u povijesti umjetnosti. Povijest lijepih osjećaja postat će slika povijesti spasenja. Zato se biblijski izvještaj s kojim počinje povijest čovjeka ne može ispravno tumačiti bez sudjelovanja lijepog u povijesti spasenja.

Nakon okusa sa stabla spoznaje dobra i zla čovjeku se otvorile oči: „Pobojah se da sam go, pa se sakrih” (Post 3,10). Nakon okusa sa stabla spoznaje lijepog čovjek se ne mora skrivati. Upravo će mu sudjelovanje u stvaranju lijepog povratiti onu iskonsku nevinost kada će spoznati da je go ali se neće skrivati ispred glavnog Tvorca svijeta.

Povijest umjetnosti stoga ulazi u povijest spasenja jer se zajedno izmjenjuju u povijesti čovjeka. Iz spoznaje lijepog i dobrog izniknut će „treće stablo života” koje će se zvati: *Stablo spoznaje lijepog i dobrog*. Kad se napokon čovjek vrati u Edenski vrt stazom „koja vodi k stablu života”, razgovor bi tada mogao teći ovako: *Jahve, Bog, vrati čovjeka istočno od vrta Edenskog i nastani ga ispod stabla spoznaje lijepog i dobrog. I reče Bog čovjeku: Sa svakog stabla u vrtu slobodno jedi, ali sa stabla spoznaje lijepog i dobrog moraš jesti ako želiš živjeti. U onaj dan u koji se s njega ne okusiš, zacijelo ćeš umrijeti.*

Dostojno prebivalište sakralnoga

Oblikovani sveti prostor čovjek želi tako ukrasiti da bude dostojno prebivalište sakralnoga. Poštovanje prema glavnom Tvorcu svijeta iskazat će preko lijepih osjećaja umjetnosti. U „sliku i priliku svoju” utkat će sakralnost koju je ste-

kao iskustvom u sjeni božanske osobnosti. Preko lijepih umjetnosti kao da pozivaju glavnog Tvorca svijeta da prisutnošću božanske sakralnosti potpuno ispuni sveti prostor određen od čovjeka. Umjetnik će se stoga potruditi da „slika i prilika” čovjekova bude što ljepše obojana svjetlom božanske sakralnosti. Jer on je odbačeni branik Božji. Glasnik lijepog. I kao takav prvi je pozvan da svoje iskustvo iz sjenne božanske osobnosti prikaže vidljivo.

Povijest umjetnosti jest otvorena slika povijesti spasenja. Od tri objavljene religije, samo je kršćanima „dozvoljeno” da vidljivo mogu iskazati susret čovjeka s glavnim Tvorcem svijeta. Kako „ugledati” lice Božje a ostati na životu? Pitanje koje se provlači kroz cijelu povijest spasenja. U čovjeku je ostala iskonska čežnja za „gledanjem” Boga „licem u lice”. Kako to nije moguće, pokušat će „naslikati” lice Božje. Sada je pitanje: Da li je moguće „naslikati” lice Božje i ostati na životu?

Vidjeti Boga i ostati na životu

Boga se može „naslikati” jedino u liku čovjeka. Svako drugo „slikanje” još je više udaljivanje od pravoga Božjeg lika. U „slikanju” Boga umjetnik mora početi od lika čovjeka jer je jedino čovjek „slika i prilika” Božja na ovoj zemlji. Prikazivanje Boga u liku čovjeka zabranjeno je u Starom zavjetu i Kuranu. Štoviše, zabranjeno je prikazivanje tekođer „slike i prilike” Božje – čovjeka. Je li to samo problem idolatrije? Ili vjernici preko takvog štovanja opet upadaju u napašt da postanu kao „bogovi”? Ako nije dozvoljeno vidljivo prikazati niti „sliku i priliku” Božju – čovjeka, onda je isključeno svako „slikanje” pravoga Božjeg lika. Znak je to da se preko spoznaje lijepog ne može „vidjeti” Boga „licem u lice” i ostati na životu. Problem slikanja” lika Božjega riješit će Novi zavjet. Prvim se kršćanima uopće nije nametnuo taj problem. Oni su Boga „vidjeli” u liku čovjeka i ostali su na životu. U knjigama Novog zavjeta nigdje ne postoji problem „slikanja” Boga. Opis je tako „slikovito” iznesen da se umjetniku povijest spasenja sama nameće kao tema lijepog izražaja vjerničkog osjećaja. To znači da umjetnik kao „slika i prilika” Božja ima dozvolu „naslikati” Boga u liku čovjeka. Zahvaljujući tom rješenju objave spasenja, danas imamo povijest lijepih umjetnosti figurativnog izražaja. Da kršćanstvo nije spontano „riješilo” taj problem, povijest figurativne umjetnosti bi se zaustavila na grčkoj, odnosno rimskoj kulturi. Ovako je kršćanstvo „pokrstilo” sve lijepe osjećaje umjetnosti stvarane prije nego se Bog „rodio” u liku čovjeka. S kršćanskim blagoslovom lijepe umjetnosti nastavljaju iskonsku čovjekovu težnju da preko „slike i prilike njegove” koju stvara u „znoj lica svoga” može „gledati” Boga „licem u lice” koliko god hoće i ostati na životu.

Kad bude mogao bez straha „gledati” glavnog Tvorca svijeta „licem u lice”, čovjek će moći obrisati „znoj lica svoga”. Ograđivanje svetog prostora obilježiti će bojama lijepog osjećaja. Čekajući poziv da se vrati na stazu „koja vodi k stablu života”, ostaje mu nada da će jednog dana jesti plodove sa stabla spoznaje lijepog i dobrog u stvarnosti Edenskog vrta.